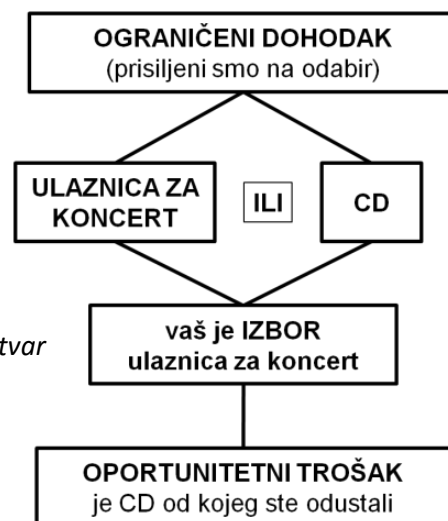

UVOD U EKONOMIJU – skripta za 3.u

- **GOSPODARSTVO** – ljudska djelatnost koju čine **proizvodnja, potrošnja i razmjena**
- **EKONOMIJA** – znanost koja proučava način na koji društva **upotrebljavaju ograničene resurse** za **proizvodnju korisnih dobara** i kako ih **raspodjeljuju** između različitih skupina ljudi
- **ZAKON OGRANIČENOSTI** – dobra su rijetka jer **nema dovoljno resursa** kako bi se proizvela sva dobra koja ljudi žele potrošiti
- **OPORTUNITETNI TROŠAK** – druga želja od koje se odustaje (*druga najpoželjnija stvar od koje se odustaje*)
- **1776. g. Adam Smith** – *Bogatstvo naroda* – godina nastanka ekonomije kao znanost

PODRUČJA EKONOMIJE

- dva su osnovna područja ekonomije:
- **MAKROEKONOMIJA** - proučava funkcioniranje **gospodarstvo u cjelini**
- **primjer:** *Slavonska je banka od EBRD-a dobila zajam od 20 milijuna eura (kako će to utjecati na Slavonsku banku)*
- **MIKROEKONOMIJA** - proučava **ponašanje pojedinačnih gospodarskih dijelova** kao što su poduzeća i kućanstva tj. proizvođači i potrošači, te odnose među njima
- **primjer:** *ministar gospodarstva predložio je smanjenje stope PDV-a za 10% (kako će to utjecati na gospodarstvo RH)*

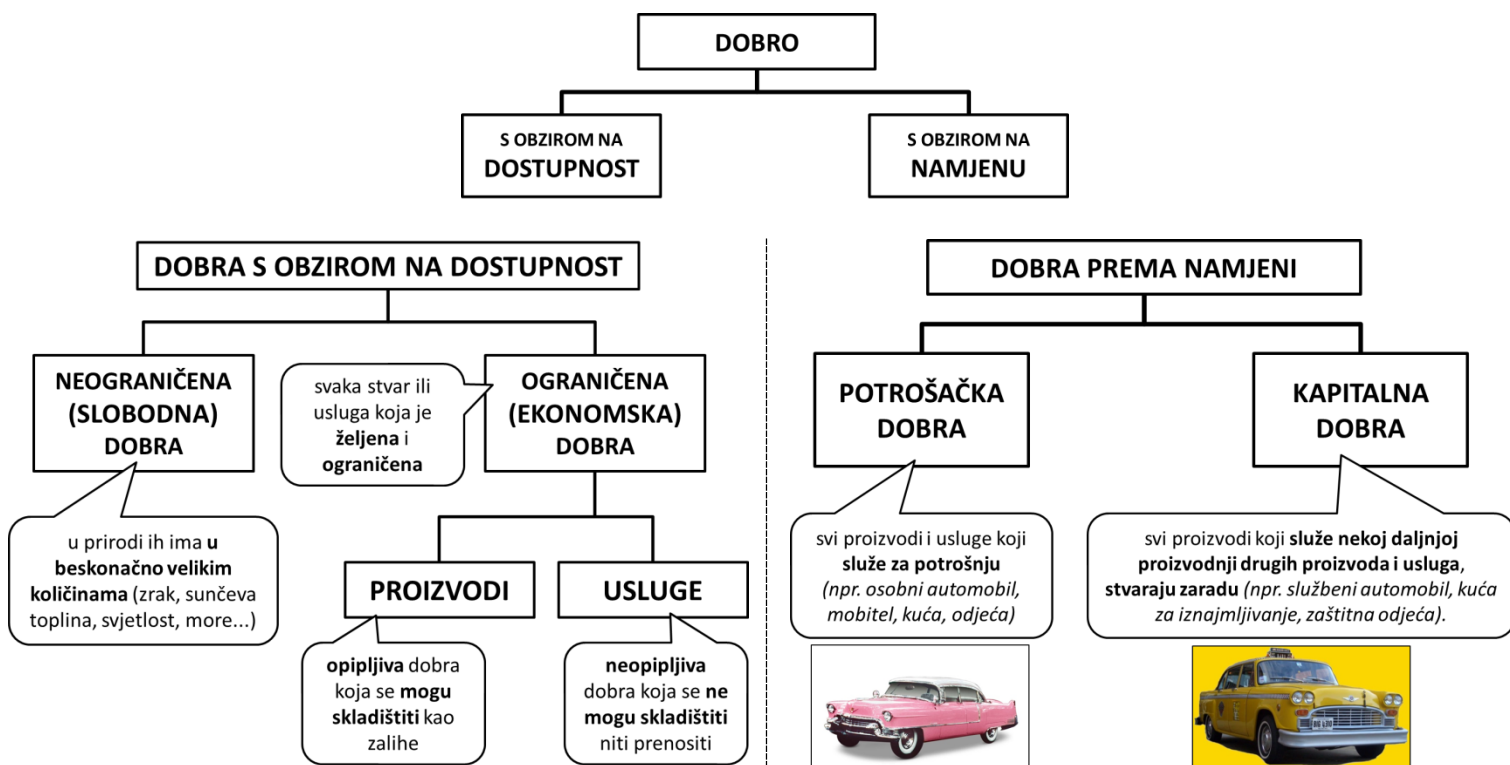
EKONOMSKA DOBRA

DOBRO – sredstvo koje može zadovoljiti neku potrebu

- razlikujemo **slobodna (neograničena)** i **ekonomska (ograničena)** dobra

EKONOMSKO DOBRO – svaka stvar ili usluga koja je željena i ograničena

- ekonomska dobra se dijele na **PROIZVODE** i **USLUGE**

ČINITELJI PROIZVODNJE:

1. **PRIRODNI IZVORI** – prirodne sirovine koje koriste ljudi u proizvodnji (*energija i materija iz prirode*) – *ugljen, nafta, Zemljina površina, šume, voda za piće...*
2. **RAD** – fizičke i umne sposobnosti ljudi koje koriste u proizvodnji dobara i usluga – *kuhar, konobar, učitelj, znanstvenik...*
3. **KAPITAL** – dobra koja se koriste za proizvodnju drugih dobara i usluga (razlikujemo kapitalno i potrošačko dobro) – *skladišta, vlak, uredski stol, bušilica, računalo...*
4. **PODUZETNIŠTVO** – sposobnost organiziranja proizvodnje, pronalaska inovacija i preuzimanja rizika – *poduzetnici, rukovoditelji poduzeća...*

TEMELJNA GOSPODARSKA PITANJA

– **TRI PITANJA** na koja mora odgovoriti gospodarstvo svake države:

1. **ŠTO PROIZVODITI** odlučuju potrošači (*što tržište traži*)
 - ponekad odlučuje država (*npr. oružje za vrijeme rata*)
2. **ZA KOGA PROIZVODITI** odlučuje se na tržištu
 - ako tržište **ne prihvća** proizvod proizvođač ga **neće proizvoditi**
3. **KAKO PROIZVODITI** određuje **konkurencija** među proizvođačima i **tehnologija** kojom se raspolaže (*pojedinačno, serijski, masovno*)

TIPOVI GOSPODARSTAVA

– ovisno o odgovoru na tri temeljna ekonomska pitanja, razlikujemo **četiri tipa gospodarstva**:

1. **OBIČAJNO**
 - proizvodnja za vlastite potrebe i jak utjecaj tradicije
 - prisutna u prošlosti
 - danas prisutna u industrijski nerazvijenim dijelovima
2. **KOMANDNO** ili **PLANSKO**
 - što, kako i za koga će se proizvoditi odlučuje država
 - plan razvoja gospodarstva donosi država (*npr. petoljetke u SSSR-u*)
3. **TRŽIŠNO**
 - dominira načelo slobodnog tržišta, slab utjecaj države na tržište
 - cijena se formira na temelju ponude i potražnje
 - **UTJECAJ NEVIDLJIVE RUKE** – država se ne upliće u tržište
4. **MJEŠOVITO**
 - većina današnjih gospodarstava
 - odluke se donose dijelom preko **tržišta**, dijelom **državnom regulacijom** i dijelom se zasnivaju na **običajima**
 - **DRŽAVNI INTERVENCIONIZAM** ili **UTJECAJ VIDLJIVE RUKE** – kad se država upliće u tržište putem zakona (poreza, subvencija, poticaja, kamata)

PONUDA I POTRAŽNJA

POTRAŽNJA – ukupna količina dobara i usluga koje će **potrošači kupiti** po određenim **cijenama** na određenom **tržištu** i u određenom **vremenu**

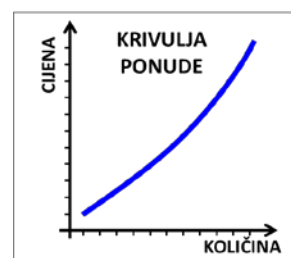
- kolika **količina** dobara će biti prodana ovisi o njihovoj **cijeni**

OPĆI ZAKON POTRAŽNJE – kad **cijena** dobra **raste**, **potraživanja** se količina **smanjuje**, i obrnuto

PONUDA – ukupna količina dobara i usluga koje će se **nuditi na prodaju** po određenim **cijenama** na određenom **tržištu** u određenom **vremenu**

OPĆI ZAKON PONUDE – proizvođači će uvijek biti voljni **ponuditi veću količinu** određenoga dobra kad mu je **cijena veća**, i obrnuto

TRŽIŠTE

TRŽIŠTE – mjesto sučeljavanja **ponude** i **potražnje** i formiranja **cijena**

- tržište je **mehanizam** putem kojeg kupci i prodavači **određuju cijenu** i **količinu** nekog dobra
- **SAVRŠENA KONKURENCIJA NA TRŽIŠTU** – postoji velik broj ponuđača istog proizvoda ili usluge, te velik broj zainteresiranih kupaca – nitko nije dovoljno moćan da može utjecati na cijenu
- **NESAVRŠENA KONKURENCIJA** – kada je ravnoteža na strani ponude ili potražnje
- ravnoteža na strani ponude:
 - **MONOPOL** – 1 ponuđač (trgovac), više kupaca
 - **DUOPOL** – 2 ponuđača, više kupaca
 - **OLIGOPOL** – više od 2 ponuđača, veći broj kupaca
- ravnoteža na strani potražnje:
 - **MONOPSON** – 1 kupac, više ponuđača (trgovaca)
 - **DUOPSON** – 2 kupca, više ponuđača
 - **OLIGOPSON** – više od 2 kupca, veći broj ponuđača

NOVAC

NOVAC – sve što služi kao općeprihvaćeno sredstvo razmjene ili sredstvo plaćanja

- gotovina, kreditne i debitne kartice, čekovi, bankarski (depozitni) novac, robni novac (trampa), digitalni (kriptovalute)

INFLACIJA – označava rast opće razine cijena svih dobara i usluga, a time i pad kupovne snage, odnosno vrijednosti novca

DEFLACIJA – pad opće razine cijena uzrokovan povećanjem vrijednosti novca

DIONICE I OBVEZNICE

BURZA – mjesto trgovine (prodaje i kupnje) vrijednosnih papira (dionice i obveznice)

BROKERI – osobe koje trguju dionicama u tuđe ime i za to dobivaju određenu proviziju

DIONICE – vrijednosni papiri koji govore o određenom vlasničkom udjelu u dioničkom društvu (poduzeću ili poslovnoj organizaciji)

- dionice su **SKUP PRAVA** u nekom poduzeću – pravo vlasništva, pravo upravljanja i pravo na dividendu (dobit od rasta vrijednosti dionice)

OBVEZNICE – vrijednosni papiri kojima se izdavatelj obvezuje da će vlasniku obveznice isplatiti do određenog roka iznos naznačen na obveznici uz pripadajuće kamate

- **DUŽNIK** – izdavatelj obveznice – subjekt koji traži pozajmicu
- **VJEROVNIK (*bondholder*)** – vlasnik obveznice – kupio je obveznicu od izdavatelja

	DIONICE	OBVEZNICE
potvrda o	vlasništvu	dugu
dobit u obliku	dividende	kamate
rizik ulaganja	veći	manji
rok trajanja	neograničen	ograničen
isplata u slučaju bankrota	posljednji	dolaze prije na naplatu